

Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Çocuk Youtube Kanalları

Gizem ÖZCAN¹

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 22/03/2023

Makale Kabul Tarihi : 30/03/2023

Anahtar Kelimeler:

Çocuk, Youtube, Çocuk Hakları, Çocuk İstismarı

ÖZET

Gelişmekte ve değişmekte olan dünyada Youtube kanalları çocukların vaktinin çoğunu harcadığı bir platform hâline gelmiştir. Çocuklar çok erken yaşlardan itibaren sosyal medya kullanmaya, içerik üretmeye ve bu içerikleri izlemeye başlamaktadır. Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya platformunun Youtube olmasıyla birlikte çocuklarının bu platformda haklarının ihmal edilmesine ve istismara uğramasına yol açmaktadır. Bu derleme çalışması çocuk Youtube kanallarını çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı açısından ele almayı amaçlamıştır.

Child YouTube Channels in terms of Child Rights Violation and Child Abuse

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 22/03/2023

Accepted Date : 30/03/2023

Keywords:

Child, Youtube, Rights of the Child, child abuse

ABSTRACT

In the developing and changing world, Youtube channels have become platforms on that children spend much time. At early ages, children begin to use social media, produce content and watch contents. Being one of the most used social media platforms in Turkey, Youtube leads to child neglect and abuse, and violates children's rights. This review aimed to criticise Youtube channels in terms of child rights violation and child abuse.

¹ Psikolojik Danışman, Bahçeşehir Koleji, e-posta: pskdangizemozcan@gmail.com ORCID: 0009-0005-8046-9275

1. Giriş

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocuk haklarının korunması günümüzde önemli bir sorun olarak görülmektedir (Uğurlu ve Gülsen, 2014). Ülkelerin geleceği için önemli yer tutan çocukların iyi şartlarda yaşam sürmesi oldukça önemlidir (Karakaş ve Çevik, 2016). Çocukların sadece bakım ve korunma ihtiyaçlarının karşılanması sağlıklı gelişim göstermeleri için yeterli değildir. Çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması gerektiği için çocukların haklarına yönelik yasal düzenlemeler devlet tarafından koruma altına alınmıştır (Dirican, 2018).

Ayhan (2021) çocuk haklarını “Yeryüzündeki tüm çocukları yaşatan, koruyan ve çocukların her açıdan gelişmesini amaçlayan, hukuksal olarak çocuklara tanınmış haklar” olarak tanımlamaktadır. Çocuk haklarına yönelik birden fazla tanımlamalar yapılmış olsa da bu tanımlamalar yapılırken korumak, geliştirmek, güvence altına almak gibi kavramların genel olarak kullanıldığını görülmektedir (Ayhan, 2021).

Geleceğimizin güvencesi olan çocukların toplumun bir parçası olarak sevgiye, şefkate ve korunmaya herkesten daha çok ihtiyaçları vardır (Toksöz, Güngör ve Zeytinoğlu, 2015: 57). Yaşanan olumsuz koşullardan yetişkinlere göre daha çok etkilenen çocuklar toplumun en savunmasız kesimini oluşturmaktadır (Kurt, 2016). Çocukluk dönemi, yetişkinlik döneminde yaşanması muhtemel sorunlarla başa çıkabilmek için iyi şekilde geçirilmelidir (Canbulut, 2014).

İnsan haklarının çocuklara tanınmasıyla ortaya çıkan çocuk haklarını, evrensel insan haklarından ayrı bir yerde tutmak mümkün değildir. Dolayısıyla insan haklarıyla ilgili yaşanan sorunlar çocukları da olumsuz şekilde etkilemektedir (Mamur-İşıkçı, 2013). Aile Sosyal Politikalar Bakanlığının hazırladığı Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi Eylem Planında da bahsedildiği gibi üçte birini çocuk nüfusunun oluşturduğu ülkemizde çocukların tüm yasal haklarının korunması için gerekli tüm önlemler alınmalıdır (ASPB, 2013). Çocuklara haklarını öğretmen, gerekli yerlerde haklarını kullanabilecek şekilde yetişmelerinin en etkili yolu eğitimidir (Gülbahar, 2019).

Tükenmeyen enerjileri ve çevrelerindeki her şeyi keşfetme meraklarıyla çocuklar dünyanın en masum varlıklarıdır. Onların bu enerjileri yetişkinlere de ilham kaynağı olmaktadır. Çocuklar ne kadar mutlu edilirse toplum da aynı şekilde mutlu olacaktır. Çocukların mutlu olması için de onların yaşama, korunma, katılım, sağlık gibi haklarına saygı duyularak güvenli ve huzurlu bir ortamda gelişimlerini sürdürmeleri gerekmektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2017).

2.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuklarla ilgili çalışmalar hem ulusal hem de uluslararası alanda 1900’lü yıllarda başlamıştır (Fazlıoğlu, 2020). Uluslararası alanda yapılan çalışmalara bakıldığında çocuk haklarıyla ilgili en önemli çalışma Birleşmiş Milletler tarafından yapılmıştır (Karakaş ve Çevik, 2016). 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk hakları ile ilgili uluslararası alanda yapılan en önemli çalışmadır (Fazlıoğlu, 2020). Çocuk haklarına yönelik 54 maddenin yer aldığı bu sözleşmeyi 193 ülke onaylamıştır (Topuzoğlu, Demirkale ve Demir, 2020). Bu sözleşmede çocukların gelişimlerini ihmal, istismar ve şiddetten arınmış bir şekilde sürdürmelerine yönelik haklar yer almaktadır (Akbulut ve Günaydın, 2020). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 4 temel ilke üzerine kurulmuştur. Bu ilkeler çocuğun en yüksek yararı, eşitlik, katılım, yaşamak hayatta kalmak ve gelişmektir (Yıldız, 2013). Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamıştır (Fazlıoğlu, 2020).

2.2. Türk Hukukunda Çocuk Hakları

Türk hukukunda çocuk haklarıyla ilgili olarak 1982 Anayasasında ve Çocuk koruma kanununda düzenlemeler yapılmıştır.

2.2.1. 1982 Anayasası

Derleme

1982 Anayasanın Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler bölümünde çocuk haklarıyla ilgili bazı maddeler yer almaktadır.

Ailenin korunması ve çocuk haklarıyla ilgili Madde 41’de “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.”

Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödeviyle ilgili Madde 42’de “– Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir...”

Çalışma şartları ve dinlenme hakkıyla ilgili Madde 50’de “Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek, çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir.”

Sosyal güvenlik haklarıyla ilgili Madde 61’de “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.”

Çocukların yargılanmalarının nasıl yapılacağıyla ilgili Madde 141’de “Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.” denilmektedir.

2.2.2. Çocuk Koruma Kanunu

3 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu “korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları” düzenlemeyi amaçlamaktadır. Çocuk Koruma Kanunu Madde 3’te çocuğu “Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlamaktadır. Çocuk Koruma Kanunu Madde 5’te Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler başlığı altında, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerden bahsedilmiştir. Bunlardan;

- a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,
- b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,
- d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya, yönelik tedbirdir” denilmektedir (ÇKK, 2005).

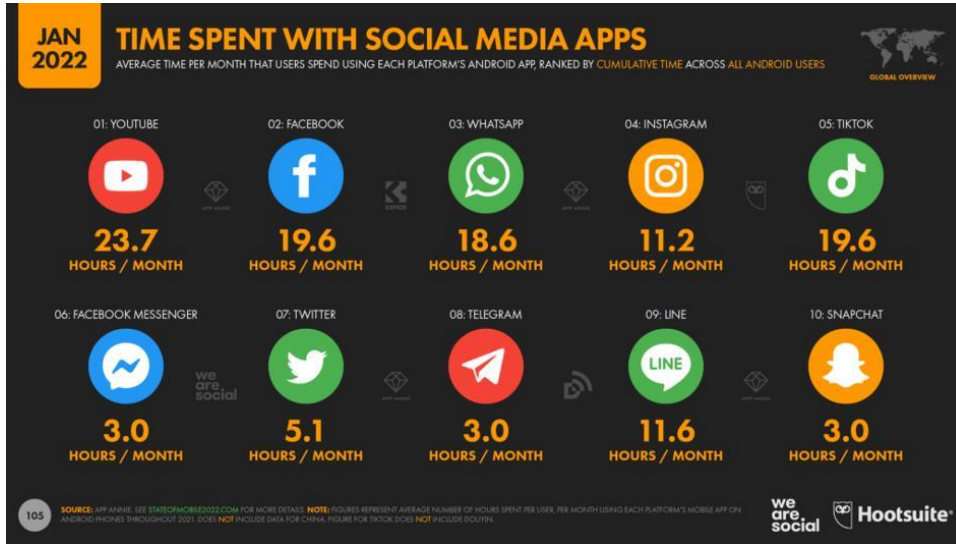
3. Çocuk İstismarı

Literatürde çocuk istismarı ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır (Yüce, 2020). Çocuk istismarının en geniş tanımı çocuklara yapılan her türlü kötü muameledir (Bilginer, 2020). Yetişkinler tarafından fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar sonucunda çocuğun zarar görmesi durumuna çocuk istismarı denilmektedir (Yüce, 2020).

Çocuk istismarı tüm ülkelerde görülebilen evrensel bir sorun olmasına rağmen kültürlerin farklı olması nedeniyle karşılaştırma yapmak zordur (Kürklü, 2011). Tarihte görülen ve gelecekte olması da engellenemeyen çocuk istismarları toplumda büyük bir yaradır (Eşgin, 2019). Çocuk istismarı DSM5’te klinik olarak dikkat çeken diğer faktörler başlığı altında; cinsel istismar, fiziksel istismar, psikolojik istismar olarak kategorilere ayrılmıştır (Morrison, 2017: 595).

4. Sosyal Medya

Günümüzde hızla gelişen ve değişen teknolojinin etkisiyle insanların yaşam tarzı da değişmeye başlamıştır (Demir ve Kargın, 2021). Bu değişim hayatın her alanında kendini göstermektedir (Boğa ve Sağlam, 2021). Örneğin, dışarı çıkıp bir yerlerde oturup yemek yiyecek olan biri ilk iş olarak internet şifresini istemekte, oturduğu masanın da prize yakın olmasına dikkat etmektedir (Boğa ve Sağlam, 2021). Bu sırada sürekli bildirimlerini, beğeni ve paylaşım sayılarını kontrol etmektedir (Boğa ve Sağlam, 2021). Dolayısıyla geleneksel medya araçlarına alternatif olarak ortaya çıkan sosyal medya (Demir ve Kargın, 2020) günlük hayatın vazgeçilmez unsurlarından biri hâline gelmiştir (Boğa ve Sağlam, 2021). Bireyler zaman ve yer kısıtlamasına takılmadan (Demir ve Kargın, 2020) yaşamlarına dair her anı sosyal medya aracılığı ile görsel içerik olarak paylaşmakta ve böylelikle birbirlerinden haberdar olmaktadır (Yüksel, 2021). “We Are Social” ve “Hootsuite” tarafından ortaklaşa yayımlanan “Digital 2022” raporuna göre dünyada 4,62 milyar kişi sosyal medya kullanıcı sayısı bulunmaktadır (We Are Social, 2022). Rapora göre, dünya ortalamasında sosyal medya günde yaklaşık 2 saat 27 dakika kullanılmaktadır (We Are Social, 2022). We Are Social Türkiye raporuna göre Youtube Türkiye’ de en çok kullanılan sosyal medya platformları arasında ilk sıradadır. Listede Youtube’ u sırasıyla Instagram, Facebook ve TikTok takip etmektedir (We Are Social, 2022).

4.1. Youtube

Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya platformları arasında ilk sırada yer alan Youtube, “kullanıcıların videolar çekip yüklemesine fırsatlar sunan, aynı zamanda film veya müzik gibi profesyonel kullanıcıların hazırladığı videoların da paylaşılmasına fırsat veren hem işitsel hem de görsel bir web site” olarak tanımlanmaktadır (Sanlav, 2014; akt. Boğa ve Sağlam, 2021). Son zamanlarda Youtube üzerinden para kazanılıyor olması aynı zamanda bir meslek dalı olarak “Youtuber” kavramını

Derleme

ortaya çıkarmıştır (Demir ve Kargın, 2020). Youtube'un sadece izlemeyi ya da izlemeyi ve dinlemeyi gerektirmesi, hem en çok tercih edilen sosyal medya platformu olmasını hem de en sadık kullanıcılarının da çocukların yer almasını açıklamaktadır (Atalay, 2019). Youtube'un çocukların ilgisini çekmesinin bir diğer sebebi de televizyona alternatif olması olabilir. Çocukların ilgisini çeken Youtube, başkalarının oluşturduğu içerikleri izlemenin yanı sıra aynı zamanda çocukları kendi içeriklerini oluşturmak için de güdülemektedir (Boğa ve Sağlam, 2021). Çocukların Youtube'da içerik oluşturmaya başlaması Çocuk Youtuber kavramını gündeme getirmiştir (Demir ve Kargın, 2020).

4.2. Çocuk Youtube Kanallarında Çocuk Haklarına Yönelik İhlaller

Günümüzde çocuklar çok erken yaşlardan itibaren sosyal medya kullanmaya ve içerik üretmeye başlamaktadır (Atalay, 2019). Çocukların ürettiği içerikler daha çok kendi yaşlarındaki çocuklar tarafından izlenmektedir (Atmaca ve Akyol, 2021). Bu içerikler çocuk kullanıcılar tarafından ilgiyle izlemekte ve etkileşimi arttırmaktadır. Etkileşimi artan çocuk içerik üreticileri markaların dikkatini çekmekte ve ebeveynlerin kontrolünde bir bedel karşılığı reklam alınmaktadır (Atmaca ve Akyol, 2021).

Erken yaşlarda sosyal medya platformlarına üye olmaya başlayan çocukların fotoğrafları doğdukları andan itibaren ya ebeveynlerinin onlar adına açtıkları hesaplarda ya da ebeveynlerinin kişisel hesaplarında paylaşılmaktadır (Pınarbaşı ve Astam, 2021). Önce ebeveynlerinin sosyal medya hesaplarında görülmeye başlayan daha sonra kendi adlarına hesap açılan çocuk influencerlar literatürde "Kindfluencer" olarak adlandırılmaktadır (Maheshwari, 2019; akt. Karakoç ve Ünlü, 2021). Bu açıdan bakıldığında çocukların bu hesapları kullanmaya başlamasındaki en büyük etkenin ebeveynleri olduğu görülmektedir (Atalay, 2021). Çocukları adına hesap açan ebeveynler izlenince kültürüne de seyirlik görüntüler vererek hizmet etmektedir (Pınarbaşı ve Astam, 2021). Sekmen' e (2019) göre ebeveynlerinin yönlendirmeleriyle Youtube'a içerik üretmek popüler hâle gelen ve maddi kazanç sağlayan Çocuk Youtuberlar literatürde "micro-micro celebrityler" olarak adlandırılmaktadır.

Youtube kullanımı konusunda 13 yaş sınırı konulmuş olsa da kullanıcıların yaşlarına bakıldığında çok daha küçük yaşlarda kullanıcılar olduğu görülmektedir (Boğa ve Sağlam, 2021). Youtube'un hizmet şartlarında belirttiği 13 yaş sınırına uyulmaması çocukların çok küçük yaşlarda içerik üreticisi olması üzerinde önemli durulması gereken bir konudur (Boğa ve Sağlam, 2021). Bu yaş sınırına uyulmasında en büyük görev ebeveynlerine düşmesine rağmen ebeveynlerin çocuklarını bu platformlardan uzak tutması gerekirken daha çok teşvik ettiği hatta çocuklarının sosyal medya platformlarına özendirildiği görülmektedir (Atalay, 2019).

4.3. Çocuk Youtube Kanalları ve Çocuk İstismarı

Sosyal medya araçlarından biri olan Youtube, çocuk istismarcıları olarak da nitelendirilen pedofililer için rahat bir ortam hazırlamaktadır (Serin, 2019). Çocuk Youtube kanallarında çocukların hem sesli videoları hem de kişisel bilgileri herkesin ulaşabileceği şekilde paylaşıldığı için çocuk istismarına yol açması muhtemeldir (Öden-Akman, ÇuhacıÇakır, Kocabaş, 2021). Ebeveynlerin çocuklarının kişisel verilerini böylesine istismara açık bir şekilde yaymalarının önünde maalesef hiçbir kontrol mekanizması yoktur (Sezener-Albayrak, 2020). Youtube gibi sosyal medya araçları üzerinden istismara uğrayan çocuklar da gerçek yaşamda istismara uğrayan çocuklarda benzer ya da aynı etkiler görülebilmektedir (Serin, 2019). Çocukların Youtube kanallarında reklam amaçlı ürün tanıtımlarında kullanılmaları da istismarın türlerinden biridir (Öden-Akman, Çuhacı-Çakır, Kocabaş, 2021). Son zamanlarda Çocuk Youtube kanallarında özellikle oyuncakların tanıtımı amaçlı reklam içeriklerinin olduğu sıklıkla görülmektedir. Alınan reklam ücretlerinin ise hesapların kontrolünün ebeveynlerde olduğu gibi yine ebeveynlerin kontrolünde olduğu düşünüldüğünde çocukların ekonomik açıdan aile içinde de istismar edildiği söylenebilir.

Çocuk Youtuberların kanalları incelendiğinde ebeveynlerinin kendilerinden daha çok aktif olduğu fakat yüzlerini çoğu zaman göstermediği görülmektedir (Demir ve Kargın, 2020). Kamera karşısına geçecek cesareti bulamayan ebeveynlerin henüz mahremiyet kavramının bilincine erişememiş

Derleme

erken yaştaki çocuklarını kamera karşına geçirip içerik üretmeleri ve bu içeriklerden maddi kazanç elde etmeleri hem çocuklarının mahremiyetini hem de birçok çocuk hakkını ihlal ettiklerini göstermektedir (Demir ve Kargın, 2020). Çocukların oyun oynadığı, yemek yediği, uyuduğu, gezdiği anlar kısaca çocuğun günlük hayatı sürekli kayıt altına alınarak içerik üretilmekte ve çocuklar adına açılmış kanallarda ebeveynleri tarafından paylaşılmaktadır. Çocuklar tüm yaşantılarını ekran önünde yaşamakta ve tüm bu süreç maddi kazanca çevrilmektedir. Çocuklar bu içeriklerden elde edilen gelirleri henüz idrak edebilecek yaşta değiller fakat ileriki yaşlarda kazandıkları paranın ne şekilde değerlendirildiğini bilmek istediklerinde çıkacak sorunlar sadece aile içinde kalmayabilir ve bu konu hukuki boyutlara da taşınabilir. Gelişim dönemi özellikleri açısından bakıldığında, içinde buldukları sürecin onlara neleri getirdiğini ve neleri götürdüğünü tam olarak anlayamadıkları için eğitim, maddiyat, mahremiyet gibi konuları değerlendirebilecek olgunluğa henüz erişmemişlerdir (Kılıç ve Kaya, 2021).

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çağın getirdiği olanaklar ve zorunluluklar neticesinde yaşamımızın merkezinde olan internet ve sosyal medya araçların yaygınlaşması bazı hak ihlallerini ve istismar vakalarının yaşanmasına yol açtığı düşünülmektedir. Bu çalışmada Çocuk Youtube kanallarının çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarının yapılan çalışmalar üzerinden ortaya konması amaçlanmıştır.

Türkiye’de sosyal medya paylaşımlarını denetleyecek veya yaptırım uygulayacak yeterli bir hukuk sistemi henüz bulunmamaktadır. Bunun yanında sosyal medya hukuku altında düzenlenmiş bir hukuk dalı olmadığı için bu alanda hukuki boşluklar da bulunmaktadır (ÖdenAkman, Çuhacı-Çakır, Kocabaş, 2021). Bu boşluk nedeniyle Çocuk Youtube kanallarına yönelik herhangi bir denetleme aracı bulunmamaktadır. Youtube’un kullanıcı sözleşmesinde geçen 13 yaş sınırının da yeterli bir kıstas olmadığı yapılan araştırmaların sonuçlarını desteklemektedir. Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya aracının Youtube olması hem çocukların hem de yetişkinlerin bir arada olduğu bir platform olduğunu göstermektedir. Çocuk Youtube kanalları üzerine yapılan çalışmaların bir kısmı çocukların mahremiyeti, çocuk istismarı ve çocuk hakları ihlali üzerine yoğunlaşırken diğer kısmı ise reklam içerikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Çocuk Youtube kanallarında çocukların ürünlerin tanıtımı amacıyla reklam olarak kullanılması ve bundan özellikle ebeveynlerin maddi bir kazanç elde etmesi hem çocuk haklarının ihlal edildiğini hem de reklam içerikli videoların daha çok izlendiği düşünüldüğünde çocukların daha çok istismara uğrama ihtimalini de yükseltmektedir.

Literatür incelendiğinde, Çocuk Youtuberların videolarında ürettiği reklam içeriklerinin reklam olduğuna yönelik bir açıklama olmadığına dair araştırma sonuçları bulunmaktadır (Atmaca ve Akyol, 2021). Bu araştırma sonucu reklam içeriği olduğuna dair herhangi bir açıklama yapmayan içerik üreticilerinin ileride hukuki boyutta sorun yaşayabileceği şeklinde yorumlanabilir. Atmaca ve Akyol’un (2021) çalışmasında çocuk içerik üreticilerinin sosyal medyada ürettiği reklam içeriklerinin cinsiyet açısından bir ayrım olmadan her iki cinsiyetin de karşı cinsin oyuncaklarını incelediği görülmüştür. Buradan da reklam veren markaların ürünlerini tanıtmasını için cinsiyet ayrımına gitmediği sonucuna varabiliriz. Demir ve Kargın’ın (2020) çalışmasında Çocuk Youtuber kanallarında yayınlanan videoların içeriklerine bakıldığında videoların büyük bir kısmının para kazanma odaklı reklam ve tanıtım içerdiği, çocukları tüketime özendirdiği ve özel hayatı hiçe saydığını sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu çalışmayı destekleyici olarak Sekmen’in (2019) çalışmasında ise Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanunda da çocukların kişisel verilerinin korunması ile ilgili bir hükmün yer almadığı bu sebeple Youtube’un çocuklar açısından riskli olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda;

Sosyal medya hukuku başlığı altında kapsamı ve çerçevesi net şekilde belli ve yaptırımları olan bir hukuk sistemi oluşturulmalıdır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı iş birliği hâlinde olarak çocuk haklarına yönelik Türkiye genelinde çalışmalar yaparak bu alandaki bilgi eksikliğini gidererek farkındalık oluşturmalıdır.

Kaynakça

Akbulut, Ö. F. ve Günaydın, H. (2020). Çocuğa yönelik şiddetin çocuk hakları sözleşmesi bağlamında incelenmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 29-40.

ASPB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2013). Ulusal çocuk hakları strateji belgesi ve eylem planı. 2013-2017. Ankara. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2012https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2012-2017_Ulusal-cocuk-Haklari-Strateji-Belgesi-ve-Eylem-Plani.pdf2017_Ulusal-cocuk-Haklari-Strateji-Belgesi-ve-Eylem-Plani.pdf adresinden 03.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

Atalay, G. E. (2019). Sosyal Medya ve Çocuk: “Babishko Family Fun TV” İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1, 179-202.

Atmaca, S. ve Akyol, M. (2021). Çocuk Youtuberların sosyal medyada oluşturduğu reklam içerikler. *İNİF E- Dergi*, 6(2), 521-543.

Ayhan, M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerine yönelik hazırlanan çocuk hakları programının ebeveynlerin çocuk hakları tutumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Boğa, E. ve Sağlam, M. (2021). Dijital Ortamda Çocuk: Bir Çocuk Youtuber Kanalının İçeriksel Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 643-664.

Bulut-Şahin, D. (2020). *Üniversite öğrencileri arasında çocukluk çağı cinsel istismar sıklığı, cinsel istismar bildirim sıklığı ve bildirim ile ilişkili faktörler*. Uzmanlık Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Trabzon.

Canbulut, T. (2014). Türkiye’de çocukların katılım hakkı üzerine bir derleme. *HSP*, 1(2), 8594.

Çocuk Koruma Kanunu (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf> adresinde 25.05.2022 tarihinde erişilmiştir.

Demir, R. ve Kargın, T. (2020). Çocuk YouTuberlar ve paylaştıkları videolar üzerine bir doküman analizi. *Turkish Studies - Education*, 15(6), 4091-4116.

Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62.

Eşgin, Ö. (2019). *Sosyal medyada çocuk istismarı: 2013 ve 2018 yıllarının karşılaştırmalı analizi ve sosyal hizmet bağlamında değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan “çocuk hakları” konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gülbahar, O. (2019). *Okul yöneticileri ve velilerin çocuk hakları sözleşmesi’nin eğitim hakkı ile ilgili hükümlerinin uygulanmasına ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

İpek, A. (2021). Çocuk haklarının gelişimi ve karşılaştırmalı olarak anayasal açıdan değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 151-173.

Kamu Denetçiliği Kurumu, (2017). <https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/2017/05/05/cocukhttps://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/2017/05/05/cocuk-haklari-onemli/index.html?theme=the-boxhaklari-onemli/index.html?theme=the-box> adresinden 04.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

Derleme

Karakaş, B. ve Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887-906.

Karakoç, E.; Ünlü, T. T. (2021). Oyun mu, İş mi? YouTube Kidfluencerları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Dijital Hayat ve Etik*, 6(12), 470-493.

Kılıç B. ve Kaya S. (2021). Yeni medya çağında çocuk youtuberlar üzerinden çocukluğun yok oluşu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(3), 1141-1156.

Kurt, S. L. (2015). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36), 99-127.

Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Mamur-Işıklı, Y. (2013). *Sosyal politika açısından Türkiye 'de çocuk hakları sorunu: alana ilişkin bir araştırma*. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Morrison, J. (2017). *Dsm-5'i kolaylaştıran "klinikisyenler için tanı rehberi"*. Çev. Hanife Uğur Kural. Ankara: Nobel Yayınları.

Pınarbaşı, T. E. ve Astam, F. K. (2021). Sosyal Medyada Çocuk: YouTube Oyun Kanalları Üzerine Dramaturjik Bir Analiz. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(3), 1183-1212.

Sanlav, S. (2014). *Sosyal Medya Savaşları*. İstanbul: Hayat Yayınları.

Sekmen, M. (2019). Çocuk Youtuber'lerde Sorunlu Bir Alan: Tüketim ile Mahremiyetin Yitimi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4): 3566-3584.

Uğurlu, Z. ve Gülşen, İ. A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-24.

Topuzoğlu, A., Demirkale, A. ve Demir, S. C. (2020). *Çocuk hakları mevzuatı*. (3. Basım). İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.

Toksöz, F., Güngör, M. O. ve Zeytinoğlu, Y. (2015). *Yurttaş hakları el kitabı*. Helsinki Yurttaşlar Derneği. https://yereldemokrasi.net/attachments/article/57/yurttas_haklari.pdf adresinden 25.05.2022 tarihinde erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> adresinden 25.05.2022 tarihinde erişilmiştir.

Yıldız, Ü. (2013). *Çocuk hakları insan haklarıdır*. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası.

Yüce, N. (2020). *Sosyal medyada çocuk istismarı: instagramda ebeveynler tarafından çocukların kullanımı üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yüksel, H. (2021). Sharenting Bağlamında Sosyal Medyada Çocuk İmajının İnşası. *Akademik Düşünce Dergisi*, 4, 50-68.

We Are Social. (2020). Digital in 2022 (report). <https://www.clicksus.com/we-are-social-2022https://www.clicksus.com/we-are-social-2022-raporuraporu>

Extended Summary

All over the world, the protection of children's rights is an important issue. In the society, children need love, compassion and protection more. Children, who are under vulnerable conditions have more and spesific needs than others.

It is not possible to consider children's rights apart from the recognition of universal human rights. Therefore, problems related to human rights also affect children negatively. As indicated in the Turkish National Child Rights Strategy Document Action Plan prepared by the Ministry of Family and Social Policies, all necessary measures should be taken to protect all legal rights of children in the country. Education is the most effective way to teach children their rights and to raise awareness to use their rights.

United Nations Convention on the Rights of the Child dated November 20, 1989 includes rights for children to continue their development free from neglect, abuse and violence. Social media, which makes children vulnerable to neglect and abuse, also violates children's rights. Looking at the researches, the most used social media platform in our country is Youtube. Being able to earn money on Youtube has also created the concept of "Youtuber" as a profession. Youtubers generally do not demand anything but watching or listening their content and like. This is easy and inviting for children. Youtube also motivates children to create their own content. The fact that children started to create content on Youtube brought the concept of Child Youtuber to the agenda. Today, children start using social media and producing content from a very early age. The content produced by children is mostly watched by other children. These contents are watched with interest by child users and increase interaction. Child content producers with increased interaction attract the attention of brands and advertisements are purchased for a price under the control of parents. Children are not yet old enough to comprehend the revenues generated from these contents, but when they want to know how the money they earn is utilized in the future, the problems that may arise may not only remain within the family and this issue may be carried to legal dimensions. In terms of developmental characteristics, they have not yet reached the maturity to evaluate issues such as education, materialism and privacy because they do not fully understand what the process they are going through brings and takes away from them.

In Turkey, there is not yet an adequate legal system to monitor or sanction social media posts. In addition, there are legal gaps in this field as there is no branch of law regulated under social media law. Due to this gap, there is no monitoring tool for children's Youtube channels. Therefore, a legal system with a clear scope and framework and sanctions should be established under the title of social media law.